

Les descriptions originales des Odonates d'Europe

5. Müller, Otto Friederich (1730-1784)

Par Jacques d'AGUILAR

7, rue Adrien Lejeune, F-93170 Bagnolet

Mots clés : ODONATES, SYSTEMATIQUE, DESCRIPTION, MÜLLER.

Key-words : ODONATA, SYSTEMATICS, MÜLLER.

Résumé : Ce cinquième article est consacré à Otto Friederich Müller (1730-1784) qui a décrit les espèces : *cyanea* (*Aeshna*), *pratense* (*Brachytron*), *fulva* (*Libellula*), *isocoles* (*Aeshna*) et *pedemontana* (*Sympetrum*).

Summary : The original descriptions of European Odonata. 5. Müller, Otto Friederich (1730-1784). This fifth article is devoted to Otto Friederich Müller (1730-1784) who described : *cyanea* (*Aeshna*), *pratense* (*Brachytron*), *fulva* (*Libellula*), *isocoles* (*Aeshna*) and *pedemontana* (*Sympetrum*).

Ce naturaliste danois, né et mort à Copenhague, a fait paraître une douzaine de publications dont deux ouvrages consacrés à la faune danoise et scandinave.

Pour ce qui concerne les Odonates, O. F. Müller a décrit, après Linné, cinq espèces nouvelles : quatre dans sa **Fauna** (1764) et une dans une note de 1767.

Dans **Fauna insectorum Fridrichsdalina...**, 1764, Hafniae (Copenhague) et Lipsiae (Leipzig), in 8, XXIV, 96 p., c'est aux pages 59 à 63 qu'il traite des *Libellula*. Il reprend onze des espèces linnéennes d'Europe (avec une erreur de transcription : *flaveolata* au lieu de *flaveola*) ; donne un nouveau nom à des espèces déjà connues de Linné : *quadrisfasciata* pour *grandis*, *variegata* pour *vulgata*, *rubra* pour *flaveola*, *frumenti* pour *cancellata* et crée quatre espèces, dont les genres actuels sont indiqués entre parenthèses : *cyanea* (*Aeshna*), *pratensis* (*Brachytron*), *fulva** (*Libellula*), *sanguinea* (*Sympetrum*) ainsi que deux redescriptions : *Hafniensis* (= *pratensis*), *Fridichsdalensis* (= *fulva*).

Par la suite dans un article, **Enumeratio ac descriptio Libellularum agri Fridichsdalensis (Obs. 29)** paru dans **Nova Acta Physico-Medica Acad. Caesareae Leopoldino-Carolinae...** 1767, T. 3 p. 122-131, il passe

* c'est cette espèce que Fabricius, en 1798, redécrit sous le nom de *conspurcata*.

en revue 29 espèces et décrit comme variété de *Libellula quadrisfasciata* (= *grandis*), *isocoles* (devenu *Aeshna isocoles*).

De plus, il faut aussi signaler que cet auteur a décrit *L. pedemontana* dans une publication d'**Allioni** auquel on lui attribue parfois la paternité. Il s'agit de **Manipulus Insectorum Taurinensium** paru dans **Mélanges de la soc. Roy. De Turin**, 1766, T. 3 n°7 p. 194.

Cette espèce doit donc être citée : *Sympetrum pedemontanum* (Müller in Allioni, 1766).

Nous reproduisons ci-après :

- en pages 55 à 65, la page de titre de **Fauna insectorum Fridrichsdalina...**, les pages de dédicace V à IX, les pages 59 à 63 sur les libellules,
- en pages 66 à 76, la page de titre de **Acta Physico-medica** et les pages 122 à 131 sur les libellules,
- en pages 77 à 80, la page de titre des **Mélanges de philosophie et de Mathématique de la société royale de Turin**, l'introduction de l'éditeur page 185 et 186 et la page 194 sur les libellules.

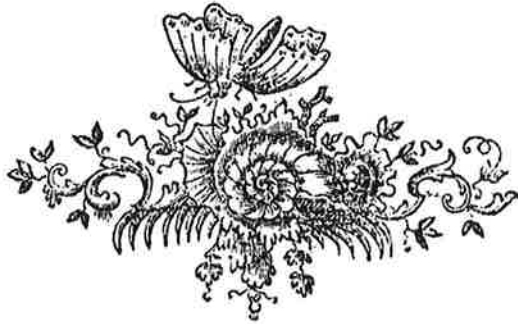

Portrait de O. F. Müller dans l'article de **K. L. Henriksen**, 1922, **Entomologiske Meddelelser**, 15 p. 59.

F A V N A
INSECTORVM
FRIDRICHSDALINA,

S I V E
METHODICA DESCRIPTIO INSECTORVM
AGRI FRIDRICHSDALENSIS,

C V M
CHARACTERIBVS GENERICIS
ET SPECIFICIS,
NOMINIBVS TRIVIALIBVS,
LOCIS NATALIBVS,
ICONIBVS ALLEGATIS,
NOVISQVE PLVRIBVS SPECIEBVS
A D D I T I S.

HAFNIAE ET LIPSIAE,
IN OFFICINA LIBRARIA IO. FRID. GLEDITSCHII
MDCCLXIV.

ILLVSTRISSE COMES,

Religionem amare, Iustitiam colere, Natu-
 ram sequi: haec **ILLVSTRISSE**
COMES, per tria fere lustra intra parietes ver-
 sata, iam in eo sunt, vt extra limen proferantur.
 Liceat ergo veterano **TVO** commilitoni, **TIBI**
 ingredienti theatrum, in quo illa periclitatur, ista
 torquetur, haec anceps est, acclamare: singulis
 ita conuenienter viue, vt haec illi porro fa-
 mulentur. Ac, cum non minus naturam, testem
 diuinae potentiae et sapientiae multiformem,
 quam ipsius conditoris praecepta, normam ac

felicitatem vniuersi efficientia, mecum secutus
fis, illustre TVVM nomen his deliciolis, quo-
rum tanta pars TE sibi vindicat, praescribi in-
dulgeas. Habeant ciues documentum, Comi-
tem de SCHVLIN adolescentulum, horis,
quibus a studiis vacare oportuit, per tria natu-
rae regna mecum spolia, vti quondam Scipio-
nem et Laelium conchas et calculos, lectitasse:
turpe enim censebas, in patria hospitem esse.
Hinc angulus, qui TIBI maxime arridet, cul-
torem naturae historiam sistere potest. Maeste
virtute paterna, in patriae emolumentum,
optimi Regis ministerium, Matris pietissimae
gaudium, et omnium bonorum applausum,
ac faue

ILLVSTRISSIMI NOMINIS

Lipsiae, Kal. Ian.
1764.

Cultori obseruantissimo
Ottoni Friderico Müller.

L E C T O R I.

In insectis, animalium licet minimis, maxime elucet infinita Creatoris sapientia et potentia. Hoc sufficeret ad excitandum hominem ad horum considerationem, si nec plura eandem persuaderent. Addamus vnum: nobiscum cohabitant et in omnes res nostras dominium quoddam nobis vtile, vel noxium exercent; sunt enim Ministri vel beneficia vel supplicia Dei nutu gentibus adferentes; iustum igitur, notitiam hostis aeque ac euergetae quaeri, illius, vt repellatur, huius, vt faueatur, sine qua frustra esset media vel destruentia vel fouentia curare. Hinc facile patet vtilitas historiae naturalis, vt taceam delicias eius tantas, vt nihil excedat: quid enim iucundius Deum quouis gressu in operibus suis inuenire, in animo mirari? numne finis nostrae et omnis creationis, vt eum quamplurimum cogitemus, contemplemus, veneremur? sequeremurne eius praecepta, cuius diuinitatis vestigia quotidie videmus, sentimus!

Gratam occasionem nactus, maximam et amoenissimam anni partem ruri degendi, in villa nempe praenestina EXCELLENTISSIMAE, ILLUSTRISSIMAE DOMINAE COMITISSAE a SCHVLIN historiae naturalis fautricis benignissimae, duos fere lapides Hafniae distante,

VIII L E C T O R I.

horas subcesivas ei Botanices parti, quae maiorem attentionem et quotidianam praesentiam requirit, impendi, Muscorum scilicet, Lichenum Fungorumque indagationi. Herbas diligere, et non animadvertere harum inhabitatores, sectatores, destructores, nemo nisi altero coecus oculo poterit; nouus hinc aperiebatur campus: quaesivi, inueni, cognoui, seposui quotquot eius incolarum offendere contigit; omnibus examini descriptionum Linnearum saepius comparatis, quaedam semper restitere, quibus nulla omnino nec in systemate nec in Fauna Suec. Edit. alter. 1761. conueniebat. Quo aequius igitur historiam naturalem his nouis adaugere, eo minus alienum videtur caetera eius regionis infecta simul enumerare, praesertim cum nulla haecenus in patria Fauna exstiterit, certoque asserere possim, nullum peregrinum subripuisse, quoduis vero esse domesticum; singulum enim ipse viuum legi, quam diligentissime et quantum humanae naturae cautum est vel decies contuli, suoque ordine et loco sepositum seruo. Nec tamen omnia, quae ille agellus ait, hic habentur; quaedam enim modo procul prospicere, plura vel in laruis, vel hoc ne quidem licuit; Sublegenda vero, otium si in patriam reduci forte concedatur.

Descriptions Celeber. ac Illustris Equitis a Linne adhibui, eius methodum in nouis describendis secutus, ne scientia eiusque amatores verborum copia, varietate, vel nouitate opprimerentur.

Asteri-

LECTORI. IX

Asterismum nouis speciebus apposui, vt a iam notis dignoscerentur. Characteres ordini et Generi praeposui, vt inquisitio tironi facilior reddatur. Icones, quotquot apud praestantiores Entomologos *Frisch*, *Reaumur*, *Roefel*, *de Geer* — nostris adaptatae visae, vt optimas, adituque facillimas attuli.

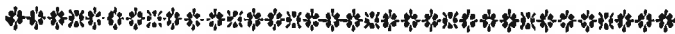
Libello iam impresso, in Nouellis literariis *Erlangenf.* indicbatur *l'Abregé de l'histoire des Insectes dans les environs de Paris 1762.* Perlegens comperii, autorem huius celeberrimum a methodo Linneana in plurimis nouis generibus fingendis eorumque characteribus determinandis haud parum discedere; scientiae naturali igitur et librorum vtriusque autoris lectioni facilitandae proprium ratus noua haec genera cum characteribus ad Linneana reducere, reducta in schemate coram posui. Liberum hinc et facile cuique lectori erit, obuium quodue insectum alterutrius generibus conferre, collatque descriptionem quaerere. Fruere his mecum, amice Lector, in gloriam supremi Numinis, oblectationem animi, et quamcunque utilitatem.

LEPIDOPT. PHAL. ALVC. NEVROPT. LIBEL. 59

VII. *Alucitae.*

524. PHALAENA ALVCITA *monodactyla* alis patentibus linearibus indiuisis.
In horto.
525. PHAL. ALVCITA *didactyla* alis patentibus fissis fuscis: strigis albis: anticis bifidis; posticis tripartitis.
In nemore.
526. PHAL. ALVCITA *pterodactyla* alis patentibus fissis testaceis: puncto fusco.
In nemore.
527. PHAL. ALVCITA *tesseradactyla* alis patentibus fissis cinereo-nebulosis, posticis fulcis.
In nemore.
528. PHAL. ALVCITA *tetradactyla* alis patentibus fissis pallidis: lineis albis.
Inter frutices.
529. PHAL. ALVCITA *penta-dactyla*, alis patentibus fissis quinque partitis niueis: digito quinto distincto.
In horto.
- 530.* PHAL. ALVCITA *heterodactyla* alis patentibus fissis, nigris, maculis albis, anticis bifidis: posticis tripartitis.
In horto.

ORDO IV.

NEVROPTERA.

ALAE QUATVOR NVDAE, VENIS RETICVLATAE.

CAUDA SAEPIVS ALIQVO SEXVS ADMINICVLO INSTRVCTA, INERMIS.

37. LIBELLVLA.

Os maxillosum: maxillis pluribus.

Antennae thorace breviores.

Alae exrensae.

Cauda partibus hamoso-foliaceis.

531. LIBELLVLA *quadrimaculata*, alis posticis basi, omnibusque medio antico macula nigricante.

α. Libellula

60 NEUROPTERA. LIBELLULA.

- α. Libellula *quadrinaculata* macula marginali umbra-
 ta: oculis fuscis sex punctatis.
 β. Libellula *quadrinaculata* macula marginali nebulosa:
 abdomine pellucido.
 γ. Libellula *quadrinaculata* macula marginali media
 ocellata.
 δ. Libellula *quadrinaculata* macula marginali media
 duplicata: abdomine aequali.
 η. Libellula *quadrinaculata* macula marginali media
 duplicata et punctata: abdomine attenuato.
 In paludibus.
532. LIBELLULA *flaueolata*, alis albis basi luteis.
 α. Libellula *flaueolata* alis albis basi maculaque margi-
 nali luteis.
 β. Libellula *flaueolata* alis albis basi maculaque margi-
 nali et media superiorum luteis.
 γ. Libellula *flaueolata* alis albis basi maculaque margi-
 nali et media omnium luteis.
 Prope amnem.
533. LIBELLULA *vulgata* alis albis, corpore fusco: cau-
 da simplici.
 In aquis.
534. LIBELLULA *rubicunda*, alis tantum posticis basi
 nigricantibus.
 α. Libellula *rubicunda* macula marginali ferruginea.
 β. Libellula *rubicunda* macula marginali atra.
 In aquis.
535. LIBELLULA *depressa* alis omnibus basi nigricanti-
 bus: thorace lineis duabus flavis: abdomine depresso
 lanceolato lateribus flavescente.
Roef. inf. 2. aqu. 2. t. 6. f. 4.
 In aquis.
536. LIBELLULA *vulgatissima* thorace strigis octo flavi-
 cantibus.
 In aquis.

537. LIBEL-

NEUROPTERA. LIBELLVLA. 61

537. LIBELLVLA *cancellata* alis basi immaculatis: abdomine dorso lateribusque interrupte luteis.
Ad aquas.
538. LIBELLVLA *aenea* thorace aeneo viridi.
β. Libellula viridi-inaurata: alis pallidis: pedibus nigris.
Roes. inf. 2. aqu. 2. t. 5. f. 2.
Ad aquas.
539. LIBELLVLA *forcipata* thorace nigro: caracteribus variis flavescentibus.
Reaum. inf. 4. t. 10. f. 4.
Roes. inf. 2. aqu. 2. t. 5. f. 3 et 4.
Ad aquas.
540. LIBELLVLA *quadrifasciata* thoracis lateribus lineis quatuor luteis.
α. Libellula *quadrifasciata* alis glaucescentibus: thoracis lineis quatuor flavis.
β. Libellula *quadrifasciata* alis albidis: abdomine rufo-fusco, dorso baseos triangulo flavo.
γ. Libellula *quadrifasciata* alis totis albidis: abdomine rufo-fusco, dorso baseos sex lineis inaequalibus nigris.
δ. Libellula *quadrifasciata* alis albidis: abdomine punctis maculis, lineisque diuersicoloribus variegato.
η. Libellula *quadrifasciata* alis flavescentibus: abdomine prope basin attenuato.
Roes. inf. 2. t. 4. f. 14.
ζ. Libellula *quadrifasciata* alis flavescentibus: abdomine basi crasso.
Ad amnem.
- 541.* LIBELLVLA *cyanea* alis albidis, puncto marginali nigro: lineis sex thoracis sulphureis.
Roes. inf. 2. aqu. t. 2. f. 1.
Ad amnem.
- 542.* LIBELLVLA *Hafniensis* alis basi margineque superiori aureis: thoracis lateribus sexfasciatis: abdomine nigro lineis punctisque sulphureis.
In pratis.

62 NEUROPTERA. LIBELLULA.

- 543.* LIBELLULA *pratensis* alis hyalinis: thoracis lateribus fasciis virentibus octo, antice tribus fuscis.
In aquis.
- 544.* LIBELLULA *fulva*, alis basi fulvescentibus, macula marginali nigra: thorace abdomineque fulvo.
In aquis.
- 545.* LIBELLULA *triedra*, alis omnibus basi luteis, puncto marginali nigro: abdomine triangulari.
β. Libellula *triedra* alis posticis basi luteis —
γ. Libellula *triedra* alis nullis basi luteis —
In aquis.
- 546.* LIBELLULA *squamata*, alis albidis puncto marginali lutescente: lineis thoracis quatuor caeruleis.
In aquis.
- 547.* LIBELLULA *sanguinea*, alis hyalinis puncto marginali ferrugineo: dorso sanguineo.
Roef. in. 2. aq. 2. t. 8. f. 4.
In aquis.
- 548.* LIBELLULA *variegata*, alis hyalinis puncto marginali ferrugineo: abdomine flavo rubeoque variegato.
Roef. inf. 2. aqu. t. 1. f. 2.
In aquis.
- 549.* LIBELLULA *Fridrichsdalensis* alis prioribus linea, posticis macula bascos nigricante: abdomine depresso toto caeruleo.
In aquis.
- 550.* LIBELLULA *rubra*, alis posticis basi lata macula flavescente: thorace abdomineque cylindrico rubro.
In aquis.
- 551.* LIBELLULA *frumenti*, alis albis puncto marginali nigricante: abdomine subluteo, linea interrupta laterali nigra.
Roef. inf. 2. aqu. 2. t. 7. f. 4.
In aquis.
552. LIBELLULA *virgo* alis erectis coloratis.
α. Libellula corpore sericeo nitido: alis luteo fuscis: margine immaculatis.
γ. Libel-

NEUROPTERA. LIBELLVLA. EPHEMERA. 63

γ. Libellula corpore viridi-caeruleo : alis subfuscis, puncto marginali albo.

Roef. inf. 2. aqu. 2. t. 9. f. 6.

δ. Libellula corpore fericeo nitido : alis inaurato-fuscis, macula nigra.

Roef. inf. 2. aqu. 2. t. 9. f. 5.

Ad amnem.

553. LIBELLVLA *puella* alis erectis hyalinis.

Roef. inf. 2. aqu. 2. t. 10 et 11.

α. Libellula corpore fericeo : alis puncto marginali fusco.

β. Libellula corpore incarnato : alis puncto marginali fusco.

γ. Libellula corpore fericeo : alis puncto marginali nigro.

δ. Libellula corpore caeruleo cinereoque alterno : alis puncto marginali nigro.

ε. Libellula corpore fusco nigroque alterno : alis puncto marginali albo.

Ad paludes.

* LIBEL. *nov. descript. vide in actis N. C. an. 1764.*

38. EPHEMERA.

Os edentulum absque palpis.

Alae erectae : posticis minimis.

Cauda saepius fetosa.

554.* EPHEMERA *Danica* cauda trifeta : alis pallide aureis maculatis.

In paludibus, vulgata maior.

555. EPHEMERA *vulgata*, cauda trifeta : alis nebuloso-maculatis.

In ripa.

556. EPHEMERA *bioculata*, cauda bifeta : alis albis reticulatis.

Iuxta aquas.

557. EPHEMERA *fuscata*, cauda bifeta : corpore fusco : alis segmentisque abdominis albis.

In palude.

39. PHRY-

122

Observatio XXIX.

quod mera aqua in Lapide mutabili efficitur; neque sponte ad opacitatem redeunt.

(*Gtoninga Halam missa d. 12. Mart. 1763.*)

O B S E R V A T I O XXIX.

Dn. OTTON. FRIDER. MÛLLERI.

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri Friedrichsdalensis. *)

Historiæ naturali horis subsæcivis per duo lustra intento, novissime in collectione & investigatione Oeconomix Insectorum præter alia nova, vel minus cognita, maior numerus *Libellularum* obtigit, quam qui huc usque notus est, vel in Systemate Viri de re physica optime meriti reperitur. Alia vero Physices parte totum meum otium occupante, tantum temporis nondum his impendere licuit, quantum ad stabiliendum species notandasque veras varietates mihi satis esset. Utriusque sexus in coitu deprehensio, quæ ad evitandam specierum augmentationem non parum confert, mihi quidem in plerisque contigit: e qualibet specie & varietate non modo individuum vidi, & examinaui, gregem vero offendi, earumque exemplaria servo; de natura tamen eiusque varietatibus non est, quod audacter pronunciem. Quid, quod! e patria ad externos peregre profecturus, mallem meam qualemcunque publici iuris facere, quam ulteriorem incertam exspectare inquisitionem. En! igitur animalium maxime voracium duodeviginti varietates, duodecimque novas species. Oeconomiam, metamorphosin, qualitates harum qui desiderat, celeberrimos Viros, ROESELIUM, REAUMUR &c., quorum experientias veras comperi, adeat.

LIBEL-

*) Est Prædium, vix duos lapides *Hafnia* distans, Excellentissimæ, & Illustrissimæ Comitissæ a SCHULIN, natæ a MOESTING, historiæ naturalis cultricis, faultricisque benignissimæ.

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri &c. 123

LIBELLULA

Insectorum Methodi *Linnaeae* Ordinis quarti Genus primum.

Charact. gen. Os maxillosum, antennae thorace breviores, alae extensae. Cauda particulis hamoso-foliaceis.

1) LIBELLULA *quadrinotata* alis posticis basi, omnibus medio antico macula nigricante. *Faun. Svec. 1459, Edit. 1761.*

RAI. Inf. 72. n. 3. Libella maxima abdomine longo tenui laevi viridi splendente, ad initium & finem intumescente.

Descriptio LINNAEI bene in nostram quadrat; punctum vero marginale medium vix nota huic speciei essentialis esse potest, nisi sequentes meras esse varietates doceret experientia futura. Haec omnes quas varietates supposui, nobis valde frequentes, cum LINNAEI in Faun. Svec. rarior dicatur.

α Libellula macula alarum marginali media umbratica; oculis sex punctatis.

Oculi fusci sunt, & in quovis puncta tria flava.

β Libellula macula alarum marginali media nebulosa.

DESCR. Loco maculae conspicitur nubecula obscura.

Oculi fusco-virides. Abdomen pellucidum, flavum, subtus latius.

γ Libellula macula alarum marginali media ocellata.

Prope maculam baseos inferiorum alarum nigram & videtur punctum ocellatum.

δ Libellula macula alarum marginali media duplicata: abdomine aequali.

ε Libellula macula alarum marginali media duplicata & punctata: abdomine attenuato.

In E basis & apex abdominis aequali latitudine; in ceteris abdomen attenuatum ex lato principio. In E cauda diphylla uti in LINNAEI, in ceteris triphylla differentia sexus secundum ROESLIUM.

Observatio XXIX.

- 2) *LIBELLULA flaveolata* alis albis basi punctoque marginali luteis. Faun. Svec. 1460. Libellula alis albis basi luteis.

Thorax meæ vix niger, totus vero flavus curvativinculis prope pedes nigris. Frons flava, non virescens: oculi semi-virides, semi-fusci. Macula inferiorum lutea quadruplo major macula superiorum alarum. Nulla macula alarum media.

- β) Libellula alis albis, basi maculaque marginali media superiorum alarum luteis.

- γ) Libellula alis albis, basi maculaque marginali media omnium luteis.

- 3) *LIBELLULA vulgata* alis albis, corpore fusco, cauda simplici. Faun. Svec. 1461.

RAI. Insect: 49. n. 6: Libella maxima, abdomine flavo angustiore, nullis ad radicem alarum maculis fuscis.

- 4) *LIBELLULA rubicunda* alis tantum posticis basi nigricantibus: macula marginali ferruginea. Faun. Svec. 1462.

- β) Libellula alis tantum posticis basi nigricantibus: macula marginali atra.

Huic in dorso abdominis maculae duae rubrae, quatuor luteae; harum tres obsoletae, quarta splendida.

Hæc quoque mas fuit, & cum altera vulgaris.

- 5) *LIBELLULA depressa* alis basi nigricantibus, abdomine depresso lanceolato, lateribus flavescente. Faun. Svec. 1463. HOFNAG. Archetyp. Part. 3. T. 5.

ROESSEL Inf. 2. aqu. tab. 6. f. 4. RAI. Inf. 49. 4. Libella maxima, abdomine brevior latioreque flavo.

- 6) *LIBELLULA vulgatissima* thorace strigis octo flavicantibus. Faun. Svec. 1464. SWAMMERD. Hist. Inf. T. 8. f. 6.

- 7) *LIBELLULA cancellata* alis basi immaculatis, abdomine dorso lateribusque interrupte luteis. Faun. Svec. 1465.

- β) Libellula alis hyalinis puncto marginali nigro.

DESCR.

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri &c. 125

DESCR. *Facies nigra, thorax niger, hirsutus, latere utrinque due lineæ quatuorque puncta sulphureæ, subtus tria puncta triangularia. Frons & os nigrum, lineola lutea intermedia. Abdomen breve, nigrum basi supra flavum.*

- 8) *LIBELLULA ænea viridi inaurata alis pallidis, pedibus nigris. Faun. Suec. 1466. ROESEL. Inf. 2. uqu. T. V. f. 2. RAI. Inf. 49, 3. Libella maxima, abdomine longo, tenui, lævi, viridi-splendente, ad initium & finem intumescente.*
- 9) *LIBELLULA quadrifasciata, thoracis lateribus lineis quatuor luteis; abdomine longo cylindræo.*

Species, an varietates?

- α *Libellula grandis alis glaucescentibus, thoracis lineis quatuor flavis. Faun. Suec. 1467.*
- β *Libellula Isocles alis albetibus: abdomine rufo-fusco, basi dorsi triangulo flavo.*
Alæ in mare albida, inferiores quidem ad basin incurvatam lutescentes, in femina alæ omnes subflavescentes. Lineæ thoracis laterales obsoleto-flavæ.
- γ *Libellula rufa alis albetibus: abdomine rufo-fusco, basi dorsi sexlineata.*
Alæ totæ albida, minime ad basin lutescentes, punctum marginale fuscum. Basis dorsi abdominis loco trianguli sex lineis nigris inæqualibus notata.
- δ *Libellula ocellata alis albetibus: abdomine pulchre variegato.*

DESCRIB. *Facies fusca, flavaque variegata. Alarum punctum marginale lutescens. Oculi fusci. Thorax subsfuscus, hirsutus, utrinque lineis duabus latis flavo-virentibus. Abdomen prope basin rotundatum, crassum, maculis lineisque diversicoloribus. In tribus prioribus articulis maculæ laterales sulphureæ, secunda & tertia punctulo nigro notatis; in*

reliquis maculae latae albescentes. Ligamenta articularum nigra. Supra ligamentum quodcumque a tergo duae maculae flavae, oculorum instar lineola nigra cinctae; hae ad caudam sensim diminuantur & albescunt, in medio cuiusvis articuli linea transversalis nigra, cui adsunt striae duae flavae. Abdomen subtus-fuscum, linea intermedia nigricante.

♂ Libellula nobilis alis fulvescentibus: abdomine rufo-fusco, prope basin attenuato: maculis lateralibus albo-ceruleis.

RAI. *Inf.* 49, 7. Libella maxima, abdomine longo tenuiori, alis fulvescentibus.

ROESEL, *Inf.* 2, aqu. T. 4, f. 14.

In vivis nulli pulchritudine secunda; morte vero maculae albo-ceruleae evanescent.

♂ Libellula plebeia alis fulvescentibus: abdomine rufo-fusco basi crasso,

DESCRIP. Caput nigro-fuscum; frons lutea. Thorax rufo-fuscus lineis lateralibus 4 flavis; abdomen nigrius novem constans articulis a basi ad apicem decrescentibus. Latere cuiusvis articuli facit lineola nigra cum basi angulum, cui includitur macula caerulea, post mortem lutea. Abdomen subtus, uti & ligamenta articularum picea.

ε. η. δ. facile crederem veras Libellularum species a praecedentibus diversas,

10) LIBELLULA forcipata thorace nigro: characteribus variis flavescens. *Fam. Svec.* 1469.

ROESEL. *Inf.* aqu. T. 5, f. 3, 4.

Inter majores facies atra, lugubris. Thoraci antico M nigrum, Descriptio celeberr. LINNAEI quidem iusta; observatiunculan tanquam addere liceat. Proprium huic est absentia membranae alarum inferiorum accessoriam, & in maris latere secundi articuli abdominis, prope maculam luteam, auricula lutea prostrans.

Primo Junii in arvis frequens.

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri &c. 127

- 11) **LIBELLULA Friedrichsdalensis** alis basi nigricantibus, abdomine depresso coeruleo.

RAI. *Inf.* 140, 2. Libella maxima abdomine brevior & crassiore latioreque coeruleo.

ROESSEL. *Inf. aqu. T.* 7. f. 3.

Mense Junio grex harum apparuit, post Solstitium nulla. Maculae nigrae baseos alarum flavo permixtae. Punctum marginale nigrum. ROESSELII Libella differt a nostra maculis lateralibus abdominis flavis, quae mihi in nulla vixit; harum loco zero maculae depresso pallidiores reliquo abdominis.

- 12) **LIBELLULA cyanea** alis hyalinis, puncto marginali nigro: lineis sex thoracis luteo-virentibus.

ROESSEL. *Inf. aquat. t.* 2. f. 2.

Medio Septembris.

DESCRIPT. *E maximis. Frons sulphurea, linea transversa nigra; prope basin puncta duo excavata nigra. Oculi cyanei. Thorax fuscus utrinque, & antice duabus lineis transversalibus sulphureis. Alis color lividis, maculaque marginalis nigra. Pedes toti aterrimi. Abdomen cylindricum basin versus attenuation; dorsum nigro, cyaneo, fusco, luteoque variegatum. Articulus thoraci proximus fuscus, utrinque maculis 4. sulphureis; antice & postice linea lata cyanea, cuius in medio tres striae, situ triangulari interrupto lutescunt. Sequentes 8. articuli nigri maculis lateralibus caeruleis, dorsalibus cyaneis, lineolisque albulis. Subtus fuscum.*

- 13) **LIBELLULA Hafniensis**, alarum linea marginali aurea: thoracis lateribus fasciis sex: abdomine lineis punctisque luteis.

Inter maiores.

DESCRIPT. *O: nigro luteoque lineatum. Oculi pallentes. Thorax antice tomentosus, fuscus, basi duabus maculis luteis; utrinque tres fasciae obliquae laevae, totidemque alternantes lineae nigrae.*

Alae

Observatio XXIX.

Alæ basi & superiori margine aureæ. Pedes nigri. Abdomen nigrum. Dorsio cuiusvis articuli antice 2. lineæ interruptæ, postice 2. puncta, lateribus fascia longitudinalis interrupta lutea.

- 14) *LIBELLULA pratensis* alis hyalinis: thorace fasciis tribus fuscis, octo virentibus.

Mense Iunio.

DESCRIPT. *Frons flava. Oculi cyanei. Thorax hirsutus dorso fasciis 2. flavo-virentibus, 3. castaneis, basi laterali lineola, inferius macula flava; lateri cuique thoracis 3. fascia flavo-virentes, lineis 2. nigris separatæ. Pedes nigri. Alæ hyaline macula marginali subfusca vix distinguenda. Abdomen nigrum, cuique articulo lineole transverse 2, sub quibus 2, latereque 3. macule cæruleo-virentes.*

- 15) *LIBELLULA sanguinea*, alis hyalinis, puncto marginali ferrugineo: abdomine sanguineo.

ROESEL. *Inf. aquat. T. 8. f. 4.*

DESCRIPT. *Facies sanguinea, frons fusca. Thorax hirsutus, superne fuscus, latere luteo-rubens. Dorsum abdominis totum sanguineum, 2, ultimis articulis lineola nigra.*

- 16) *LIBELLULA variegata* alis hyalinis, puncto marginali ferrugineo: abdomine flavo rubeoque variegato.

ROESEL. *Inf. aqu. T. 2. f. 2.*

DESCR. *Præcedenti similis, sed maior, differt puncto marginali flavo-rubente, pedibusque superne luteis. Nec varietas; facies enim diversa, gregemque utriusque speciei diversam sæpe offendi, ac utriusque sexus individua possideo. Abdomen in femina crassius flaviusque est.*

- 17) *LIBELLULA rubra* alis posticis basi lata macula flavescens: thorace abdomineque rubro.

DESCRIPT. *Thorax hirsutus obsolete rubet, lateribus lineæ 4. flavæ. Pedes nigri; superiores alæ basi vix flavæ, inferiores flavissimæ: punctum*

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri &c. 119

punctum marginale ferrugineum. Abdomen subnigrum, subtus nigrum.

- 18) *LIBELLULA frumenti* alis albis: thorace abdomineque luteo.

ROESSEL. *Inf. aqu. T. 8. f. 3.*

DESCR. *Alae basi vix luteae; punctum marginale nigricans. Thorax abdomenque luteus, subtus nigrum, latere linea longitudinalis interrupta nigra.*

- 19) *LIBELLULA triedra*, alis omnibus basi flavis, puncto marginali nigro: abdomine triangulari.

β) *Libellula* alis posticis basi flavis, abdomine triangulari.

γ) *Libellula* alis nullis basi flavis, abdomine triangulari.

DESCR. *Amena est, minor reliquis. Thorax viridi luteoque variegatus. Pedes nigri. Abdomen breve dorso acutius nigrum, marginibus flavis.*

- 20) *LIBELLULA fulva* alis basi fulvescentibus: thorace abdomineque fulvo.

DESCR. *Tota fulva. Frons scilicet thorax, abdomen, femora priora. Oculi ex parte fusci, viridesque. Basis alarum, cum nigredine quadam, & costa marginalis fulva; punctum marginale nigrum. Pedes posteriores & tibiae anteriorum nigrae. In abdomine lineae marginales & macula dorsalis, quae apicem versus augetur, nigrae. Femina differt nubecula nigricante in apice omnium alarum.*

- 21) *LIBELLULA globulata* alis hyalinis: puncto marginali abdomineque luteo-fusco.

ROESSEL. *Inf. aqu. T. 8. f. 5.*

DESCR. *Facies fusca. Oculi virides. Thorax hirsutus, superne 2, a latere 3. lineolis albidis. Cuius articulo abdominis lineola nigra; subtus abdomen albo-caeruleus. Cauda diphylla, globulo assidente fusco.*

Nov. Act. Phys. Med. Tom. III.

R

22) *LIBEL-*

Observatio XXIX.

- 22) **LIBELLULA squamata** alis albidis, puncto marginali lutescente: lineis thoracis quatuor cæruleis.

Medio Septembris.

DESCR. *Facies fusca, alba variegata. Oculi fusci. Thorax fuscus lineis utrinque 2. albo-cæruleis. Pedes nigro-fusci, squamula ad basim posteriorum alba. Abdomen cylindricum, fusco, albo, nigroque mire mixtum; subtus fuscum.*

- 23) **LIBELLULA virgo** alis erectis coloratis. *Fam. Svec. 1470,*

α) *RAI Inf. 50, 11.* Libella media corpore e viridi cæruleo, alis fulvescentibus absque maculis.

HOFNAG. Archet. p. Part. 2. T. 9.

γ) Libellula corpore viridi-cæruleo: alis subfuscis: puncto marginali albo.

ROESEL. Inf. aqu. T. 9. f. 6. HOFNAG. Archetyp. 11.

δ) Libellula corpore sericeo nitido; alis inaurato-fuscis: macula nigra.

RAI. Inf. 50. 9. Libella media, corpore partim viridi, partim cæruleo, alis media parte maculis amplissimis e cæruleo nigricantibus.

ROESEL. Inf. aquat. T. 9. f. 7.

HOFNAG. Archetyp. Part. 3. T. 6.

- 24) **LIBELLULA puella**, alis erectis hyalinis. *Fam. Svec. 1471.*

ROESEL. Inf. aquat. T. 10. & T. 11.

α) Libellula corpore sericeo: alis puncto marginali fusco.

β) Libellula corpore incarnato: alis puncto marginali fusco.

RAI. Inf. 140, 2. Libella minor corpore purpureo-rubente.

γ) Libellula corpore sericeo: alis puncto marginali nigro.

RAI. Inf. 140, 1. Libella minor, corpore lucide cæruleo.

δ) Libel-

Enumeratio ac Descriptio Libellularum agri &c. 131

- ♂) Libellula corpore coceruleo cinereoque alterno: alis puncto marginali nigro.
 ♀) Libellula corpore fusco nigroque alterno: alis puncto marginali albo.

DESCRIPT. In *E. alæ hyalinæ nitidæ*; punctum marginale album, lumbini obversum modo conspicitur. *Frons nigra. Caput & oculi fusci*; hi in extremitate thoraci proxima punctis ovalibus fuscis notati. *Thorax luteo-fuscus, lineis longitudinalibus tribus nigris.*

(*Hafnia Halam missa d. 4. Maii, 1763.*)

OBSERVATIO XXX.

Dn. M. BALTHASAR. SPRENGERI.

Perdix a formicis exclusa.

Ex quo Gallorum illustris Dn. de REAUMUR, eum insigni Physices incremento, eo devenit, ut gallinæ vices gerat, & ova excludat arte sua; non minor æmulatio Germaniam illustrat. Apud nos animalia, antiquitus ob sagacitatem & industriam celebrata, formicæ, nuper idem experimentum feliciter in suis domiciliis repetierunt. Illustris Naturæ Curiosorum Academia ægre non feret, si hanc Observationem cum suis circumstantiis describam, eiusque perspicacissimo Domino Præsidi tradam. Mense Iulio, & quidem eius die XX. anni præteriti Princeps Hohenzollerano-Hechingensis iussit fœnum in suis pratis demeti. Cum parens meus, Inspector rerum Camcralium, interesset, meque comitem esse vellet, accidit, ut prope pagum *Sickingan*, rusticus, *Dacker* nominatus, falcato messorio instrumento, (*Sense*) tumulum, quem formicæ ad domicilium ibi exstruendum exaltaverant, divideret incautus. Accessi invitatus rustici exsecrationibus, & ad tempus fallendum penitus constitui perlustrare ani-

M É L A N G E S

D E

PHILOSOPHIE ET DE MATHÉMATIQUE

D E L A

SOCIÉTÉ ROYALE

D E T U R I N

POUR LES ANNÉES 1762-1765.

A T U R I N , M D C C L X V I .

DE L'IMPRIMERIE ROYALE.

A V E C P E R M I S S I O N .

185

M A N I P U L U S
INSECTORUM TAURINENSIIUM
A CAROLO ALLIONIO

E D I T U S.

MANIPULUS hic insectorum pertinet ad Cl. Virum Ottonem Fridericum MÜLLER, Danum, Acad. Imp. Nat. Cur., Societ. Scient. Boicae, & Helveticae Sodalem. Cl. hic Vir per Italiam litterarium iter facturus cum in hanc Urbem venisset, rerum hujusce regionis ad historiam naturalem pertinentium feracitate excitatus, insectorum, atque etiam novorum non exiguam copiam in nostra patria adesse ratus, me quammaxime hortatus est, ut vellem hanc etiam naturalis historiae partem excolere, atque insecta colligere, quod per optimorum discipulorum naturalis historiae studio deditorum operam fieri curabo. Ipse autem per loca quaedam a me ipsi indicata, uti per colliculum Cappucinorum, & secus fl. Duriam aliquot ambulationes proxime elapsi Julii postremis diebus suscepit, excursionum comite Petro DANA meo discipulo, & diligenti naturalis historiae cultore, cum optimum virum, quod gratissimum certo fuisset, sequi non possem clinicis curis impeditus. Paucae vero ambulationes cum summa Cl. Viri oblectatione obtulere non pauca insecta, & ipse gavisus plurimum est se reperiisse in nostra regione Fridrichsdalina, Lapponica, Aegyptia, imo etiam Americana; tum etiam quaedam, quae minus nota, ac nova sunt. Manipulum itaque sollicitè conscripsit, quem Commentariis nostris adjicio, ut rem gratam, utilemque naturalis historiae amatoribus faciam. In hoc autem manipulo ita recensentur collecta insecta, ut quae jam definita sunt, nominibus tantum tri-

via-

186

vialibus erutis ex Perillustis LINNAEI *Sist. natur. ed. 10.*
Ejusdem *Fauna Suecica, & Fauna sua Fridrichsdalina* indicen-
tur; quae autem nova, aut minus nota sunt, ad sua ge-
nera cum brevi descriptione referantur.

COLEOPTERA.

- SCARABAEUS** *auratus*
variabilis.
cervus.
virens, muticus capite thoraceque glabris,
aeneis: elytris rugoso-testaceis: pedibus
nigris.
Totus glaber, sed pectus villosum. Co-
lor capitis, thoracisque punctis minimis
excavati ex aeneo viridis, uti quoque
scutellum, & sutura elytrorum. Abdomen
lateribus maculis pallidis, subius glabu-
rum.
- DERMESTES** *mollis.*
stercoreus.
- SILPHA** *atrata.*
- CASSIDA** *viridis.*
- COCCINELLA** 2. *punctata.*
5. *punctata.*
7. *punctata.*
9. *punctata.*
13. *punctata.*
22. *punctata.*
2. *pustulata.*
- CHRYSOMELA** *graminis*
alni.
nymphaeae.
staphyleae.

CHRY-

194

LIBELLULA

NEUROPTERA.

*quadrifasciata.**Fridrichsdalensis.**sanguinea.**frumenti.*

triedra, ϵ alis omnibus basi lutescentibus: puncto marginali albido: abdomine triangulari.

Pedemontana, alis hyalinis macula fusca: puncto marginali corporeque sanguineo.

β alis hyalinis macula fusca: puncto marginali luteo: abdomine fulvo.

In ϵ frons, pectus, abdomen punctumque marginale rubra. Thorax & macula alarum, quae puncto marginali approximatur, fusca. In β frons, pectus, punctum marginale lutea. Thorax abdomenque fulva. Pedes utriusque nigri.

virgo β , & ϵ .

puella α , β , δ .

EPHEMERA

bioculata.

HEMEROBIUS

perla.

Chrysops.

PANORPA

communis.

Italica, lutea alis aequalibus, puncto marginali: abdomine falcato.

Facies omnino Tipulae, at alae quatuor, rostrumque Panorpa, licet minus communis. Tota lutescens. Antennae setaceae, oculi ocelli, & apex rostri fusca. Abdomen falcatum, supra luteum, subtus subvirens apice fusco. Pedes longissimi, apice tibiae spina duplex. Alae aequales lutescentes puncto marginali concolori.

HYME.